

B. P. Hasdeu
1872

CICERONE POGHIRC

B. P. HASDEU

LINGVIST ȘI FILOLOG

BUCUREȘTI, 1968

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

Dintre problemele concrete studiate de Hasdeu relevăm spre exemplificare câteva mai importante, fiind departe de a constitui un repertoriu complet al faptelor de istoria limbii române studiate de Hasdeu.

Fonetica. Vocale: situația și evoluția lui *a* (EMR I, 1—6); originea lui *ă* și *î* (ColTr 1876, p. 239 și EMR II, 2195—2208); problema existenței vocalelor lungi în limba veche (CdB I, p. 35 și 98—100); *e-* inițial devenit *a-* (EMR I, p. 4); *-i* (final) încă nescurtat (CdB I, p. 408); afereza lui *i-* (CdB I, p. 417); existența unui *ă* final în forme ca: *au mersă, neavîndă* etc. (CdB I, p. 60); fenomene de *svara-bhakti* (CdB I, p. 103, 161 etc.); fenomene de armonie vocalică (EMR I, 3—4).

Semivocale: trecerea lat. *i* la rom. *j* (IstCrit I, p. 282).

Consoane: problema rotacismului (CdB I, p. 9—18 și II, 17—18); existența unui *r* forte în română, albaneză și armeană (CdB I, p. 249—250); existența a trei varietăți de *n* în limba română: simplu, forte și gutural (CdB I, p. 37 și 412); transformarea unor *n* finali în *m* (CdB I, p. 133); distincția între *z* și *dz* în limba veche (CdB I, p. 187—189 și II, p. 8—9); sonorizarea unor *s* inițiali antevocalici (CdB I, p. 442); intercalarea unui *s* (IstCrit I², p. 141); trecerea unor *v* din cuvinte slave în *l* în română (CdB I, p. 219); apariția unor *h-* și *d-* neetimologici (EMR I, 6 și 14).

Accentul: existența a două accente în același cuvânt în unele texte vechi (CdB I, p. 344) și numeroase accentuări neobișnuite (*op. cit.* passim).

Analogia și importanța ei în limba română (CdB I, 90) etc.

Morfologia. Articolul: hotărît postpus și adjectival (CdB II, p. 611—687 și EMR I, 13—15 și 21—25); *al* de genitiv (ColTr 1874, p. 151 și CdB II, p. 617 și urm., EMR I, 18—21); demonstrativul *a, ăl* (EMR I, 15—18).

Pronumele: repetarea lui (CdB I, p. 77); originea formelor lui (CdB II, p. 640—644) și *ei, ii* (CdB I, p. 124);

insu (CdB I, p. 410—411); *mine* în română și italiană fără legătură cu cel din slavă (EMR I, LI)⁵⁴; originea autohtonă a lui *o* (CdB I, p. 152—153); atestarea unui *eli* pentru *ei* (ColTr 1870, p. 3, nota 1) etc.

Particule: originea lui *-a*, probabil autohtonă (EMR I, 11—13).

Declinare: confuzia¹ genitiv-dativ (ColTr 1874, p. 150 și CdB II, p. 676—687); diverse forme ale genitivului feminin (CdB I, p. 244 et passim) etc.

Verbul: existența unui viitor afirmativ și dubitativ în românește (EMR I, 9); un imperfect cu *vrea* în loc de *-am* (CdB I, p. 428); diverse forme ale lui *a avea* (EMR I, 10—11, CdB I, p. 428) etc.

Faptele arătate nu reprezintă decât câteva din problemele de care s-a ocupat Hasdeu, un inventar complet al lor nefiind obiectul lucrării de față. Menționăm, relevându-le, că mulți dintre cercetătorii ulteriori au trimis la Hasdeu numai ca sursă a faptelor citate, nu și a ideilor, pe care le-au pomenit mai mult când voiau să le combată, acceptându-le tacit în majoritatea cazurilor, ca pe un bun comun cîștigat⁵⁵.

Un domeniu important de contribuții numeroase și originale pentru Hasdeu îl constituie **etimologia**⁵⁶. Hasdeu a stabilit pentru prima dată sau a precizat etimologia unui mare număr de cuvinte românești. El nu s-a mulțumit doar să le stabilească originea, ci le-a trasat de cele mai multe ori istoria. Monumentul cel mai de seamă pe care ni l-a lăsat în această privință este desigur *Etymologicum Magnum Romaniae*, exemplu unic în literatura timpului și neîntrecut în felul său nici de cercetările ulterioare. Lucrarea lui Hasdeu

⁵⁴ O. Densușianu, afirmînd în ILR I, București 1961, p. 151 același lucru, nu trimite la Hasdeu.

⁵⁵ Vezi asemenea cazuri în DR, IV, p. 829 (la un elev al lui Hasdeu, I.A. Candrea!); *ibidem*, VI, p. 547 etc.

⁵⁶ Despre latura teoretică a problemei vezi mai sus p.141—145; vezi și cap. *Hasdeu slavist*, p. 156.

se bazează pe cu totul alte criterii decât cele la care s-au oprit lexicografii de mai târziu. Cum observa Sextil Pușcariu, „cel ce voiește să se informeze despre sensurile exacte ale unui cuvânt sau să-i cunoască originea, nu va găsi în *Etymologicul* lui Hasdeu un material aranjat în mod sistematic, clasat în compartimente ce permit o ușoară orientare și o documentare repede, după metodele practice și economice ale celor mai mulți autori de dicționare. Hasdeu nu voia să dea o operă de consultare, ci să scrie despre fiecare cuvânt al limbii o monografie individuală, în afara formulelor rigide ale lexicografiei, încadrând cuvântul în ambianța sa, făcând excursiile ce i se păreau interesante, deschizând paranteze de câte ori cunoștințele sale vaste i-o permiteau și căutând totdeauna să dea o formă atrăgătoare și literară articolului său de dicționar chiar când el consta în mare parte din înșirarea unor exemple sau citațiuni”⁵⁷.

Din nefericire, dicționarul s-a întrerupt la cuvântul *bărbat*. În numeroase alte studii însă Hasdeu a stabilit etimologia multor altor cuvinte. Am indicat mai sus cuvintele de substrat studiate de el⁵⁸. Dăm în continuare o amplă listă de cuvinte (incompletă) de alte origini la etimologia cărora Hasdeu a adus contribuții însemnate (în care nu vom cuprinde, desigur, cuvintele din EMR aflate la ordinea lor alfabetică):

(i) <i>abraș</i> , /CCLVI/, p. 12.	<i>amu</i> , CdB I, 268
<i>accept</i> , CdB I, 267	<i>aore</i> , CdB I, 439
<i>aciulare</i> , CdB I, 267	<i>aprig</i> , /CCXXXIX/, 9
<i>agirnă</i> , CdB I, 267	<i>aramă</i> , CdB I, 223
<i>alăută</i> , CdB I, 267	<i>armaș</i> , CdB I, 268
<i>albugine</i> , CdB I, 268	<i>așijdere</i> , CdB I, 90 și I, 421
<i>alca</i> , CdB I, 268	<i>ascuțit</i> , IstCrit I ² , 141
<i>aleg cu cugetul</i> , CdB I, 268	<i>aslam</i> /CCLVI/, p. 14—18
<i>altmintrelea</i> , <i>aimintre</i> , CdB I, 90 nota 3 și I, 267	<i>atlaz</i> , CdB I, 118
	<i>auă</i> , CdB I, 268

⁵⁷ Vezi S. Pușcariu /134/, p. 205—206.

⁵⁸ Vezi mai sus p. 174—177.

<i>avea</i> , CdB I, 428	<i>ceatma</i> , CdB I, 223
<i>balegă</i> , CdB I, 269	<i>celar</i> , CdB I, 272
<i>barbat la gură</i> , CdB I, 269	<i>ceriu</i> , <i>cerșut</i> , CdB I, 273
<i>benic</i> , CdB I, 223	<i>ceur</i> , CdB I, 438
<i>biea</i> , ColTr 1883, 97—102	<i>chef</i> , CdB I, 439
<i>bidiviu</i> , CdB I, 440	<i>chilălădesc</i> , CdB I, 272
<i>bișug</i> , CdB I, 270	<i>chinteș</i> , CdB I, 251
<i>birnă</i> , FIstLit III, 67	<i>chip</i> , FIstLit III, 63
<i>blaznă</i> , CdB I, 439	<i>cice</i> , CdB I, 221
<i>blem</i> , CdB I, 270	<i>cin</i> , CdB I, 441
<i>blende</i> , CdB I, 270	<i>cinghireasă</i> , CdB I, 273
<i>bobou</i> , CdB I, 271	<i>ciobotă</i> , CdB I, 53—54
<i>borți</i> , CdB I, 257	<i>cioae</i> , CdB I, 273
<i>bosnat</i> , CdB I, 271	<i>ciocotniță</i> , CdB I, 273
<i>boziu</i> , CdB I, 271	<i>ciovlică</i> , CdB I, 273
<i>braniște</i> , CdB I, 271	<i>cocioabă</i> , /CCLVI/, p. 13—14
<i>brănișor</i> , CdB I, 271	<i>coderiște</i> , CdB I, 274
<i>breaz</i> , CdB I, 190	<i>cofteria</i> , <i>coftărie</i> , CdB I, 238—274
<i>bucea</i> , Revista nouă, 1888, nr. 2, 41—45.	<i>coif</i> , FIstLit I, 7
<i>bucile</i> (de mărgăritar la cercei), CdB I, 257	<i>colun</i> , CdB I, 274
<i>bucșă</i> , CdB I, 223	<i>confet</i> , CdB I, 274, 282
<i>buhai</i> , CdB I, 222	<i>contăș</i> , ColTr 1877, p. 582; CdB I, 274
<i>bulendre</i> FIstLit I col. 7.	<i>crac</i> , FIstLit III, 67
<i>canaf</i> , CdB I, 223	<i>creștet</i> , ColTr 1882, 544 ș.u.
<i>calo</i> , CdB I, 272	<i>crieri</i> , CdB I, 274
<i>căcărează</i> , CdB I, 271	<i>cristoși</i> , CdB I, 440
<i>căpățînă</i> , Revista nouă, 1888, nr. 2, 41—45	<i>cucur</i> , FIstLit I, 7
(nadrăgi de) <i>caragiu</i> , CdB I, 258	<i>cucuruz</i> , ColTr 1874, 53
<i>cărare</i> , FIstLit I, 8	<i>culme</i> , CdB I, 274
<i>cărtulariu</i> , CdB I, 442	<i>culvie</i> , CdB I, 439
(den)cătruo, CdB I, 419	<i>cupoc</i> , CdB I, 223
<i>cătușă</i> , CdB I, 272	<i>cură</i> , CdB I, 421
<i>căvan</i> , CdB I, 272	<i>cutne</i> , <i>cutni</i> , CdB I, 223
<i>cea</i> , EMR I, 13	<i>dacă</i> , CdB I, 30
	<i>dalb</i> , EMR I, 6
	<i>dereg</i> , CdB I, 27

desbăra, EMR III, 2364
dezvoalbere, CdB I, 276
dichis, CdB I, 276
dodăiesc, CdB I, 276
dracilă, CdB I, 276
drăstă, dărștină, CdB I, 275
drob de om, CdB I, 277
dudă, CdB I, 277
dulamă, CdB I, 238
dumestic, domestică, CdB I, 277
duroare, CdB I, 438
duvalmă, CdB I, 278
ei, ColTr 1870, 3
epănge, CdB I, 279
fachin, fachir, Revista nouă, 1892, nr. 3—4, 156—157.
fataciune, CdB I, 241
famen CdB I, 279
Făr' lucru, CdB I, 280
fărtat, CdB I, 280; ColTr 1876, 466—468
fearecea, CdB I, 244; ColTr 1877, p. 576.
fericesc, fericez, CdB I, 280
feciorie, CdB I, 53
foișor, CdB I, 280
fomeaiă, CdB II, 61—62
fortună, furtună, CdB I, 418 și 437
frenghi, ColTr 1877, p. 582; CdB I, 250
fringhie, CdB I, 281
funicel, CdB I, 281
gide, ColTr 1877, p. 571; CdB I, 239, 281
gaică, CdB I, 281
gămălioară, CdB I, 282
gealău, gealat, CdB I, 284
genuchiu, CdB I, 282
gherdan, CdB I, 282
ghidinaç, CdB I, 282
ghinde, CdB I, 282
ghioagă, ColTr 1882, 593—598
ghioc, ColTr 1882, 372 ș.u.
giure, CdB I, 251
giurule, CdB I, 283
glastră /CCXXXIX/, 8
gligan, CdB I, 283 și Suplem.
 Add. la p. LXXXI
gorgan, CdB 283
graiu deșchis, CdB I, 284
granah, CdB I, 257
grangur, CdB I, 284
gropilă, CdB I, 284
grumaz, CdB I, 250, 257
grui, CdB I, 257
gurguială, CdB I, 284
hadim, CdB I, 442
hegher, hingher, CdB I, 284
hetman, CdB I, 217
hierbențeală, CdB I, 284
hiiare, CdB I, 285
hition, CdB I, 285
hîrleț, CdB I, 220
hlap, CdB I, 439
hoț, ColTr 1876, 239; IstCrit, I², 294—6; DMold 4, 1862 p. 57
hitlean, CdB I, 436
hrăbor, CdB I, 441
i(u)bovnic FIstLit III, 67
iute ibid.
încindere, CdB I, 285
inger, „Traian“, 48, 1869, p. 192

însu, CdB I, 410—411
înteruf, înterție, CdB I, 224
întort, întortare, CdB I, 285
învincere, CdB I, 285
înzalud, inzaludul, CdB I, 285
jăhuesc, CdB I, 285
jold, șold, CdB I, 286
jățiu, CdB I, 286
jude, CdB I, 286
Judec, CdB I, 286
judet, CdB I, 61, 286
junice, CdB I, 285
lăptucă de pădure, CdB I, 287
lăstun, lustun, CdB I, 246
lespede IstCrit I², 141
lostun, CdB I, 287
luminarea puțului, CdB I, 287
luom, luo, luotor, CdB I, 287
mahmur, CdB I, 439
mai, CdB I, 288
mamue, CdB I, 290
mangăr, CdB I, 291
 (a face) *marț* (la cărți ...), CdB I, 75
matace, CdB I, 217
mașteh, CdB I, 437
mazăre, CdB I, 190, 291
măciucaș, CdB I, 287
măgură, CdB I, 288
măscornicie, CdB I, 437
măștele corăbiei, CdB I, 291
megieș, CdB I, 61, 240
melciu, CdB I, 291
mene, CdB I, 292; EMR I, p. LI
mențire, CdB I, 292
mesc, mescător, CdB I, 292
mésér, CdB I, 292
mesteacăn, ColTr 1873, p. 245; CdB I, 293
mest, CdB I, 439
mihalț, CdB I, 293
mişurcă, CdB I, 293
mişelame /CCXXXIX/, 47 ș.u.
mitutel, CdB I, 437
minz, CdB I, 190, 291
mocan, CdB I, 293
mojren, CdB I, 293
molidvu, CdB I, 293
moriu, CdB I, 437
morfoli „Revista Nouă“, 1890, nr. 2, 47—51
mormint, /CCXXXIX/, 62
moștean, CdB I, 294
movilă, FIstLit III, 67
mozavir, mozaviresc, CdB I, 294
mreață, FIstLit III, 67
mugur, CdB I, 294
murg, PrFilComp IV, 93
mursec, CdB I, 294
mușat, IstCrit I², 83—84
mușcel, CdB I, 241, 246; ColTr 1877, p. 573
mușchi, CdB I, 224
naljosul, nalsusul, CdB I, 295
neam, CdB I, 138
nestimate, Cd B I, 437, 442
nișchițel, CdB I, 295
noian, CdB I, 295
ocenă, CdB I, 53
 (cai de) *olac*
olele! CdB I, 295
omide, CdB I, 295
omușor, CdB I, 296
a se orândi, CdB I, 442

păinichiu, CdB I, 296
pașmații, CdB I, 439
patrafir, CdB I, 217
(cai) pătrari, CdB I, 224
pepene curcubenos, CdB I, 296
perper, CdB I, 443
pespe, CdB I, 296
pesteală, CdB I, 438
pestire, CdB I, 296
pin, CdB I, 297
plătică, CdB I, 297
platoșă, CdB I, 437
pleavniță, CdB I, 441
pînă, CdB I, 103
pîrcălab, CdB I, 61
pîrgar, CdB I, 61
pîrjol, FltLit III, 67
plocad, CdB I, 297
plumăni, CdB I, 297
polegniță, CdB I, 297
porănb, *porumboae*, CdB I, 297
povară, CdB I, 297
prăstură, CdB I, 297
preste, CdB I, 111, 430
a pridădi, CdB I, 442
prund, CdB I, 298
rasă, /LXVI/, 88-89
a răduce, *răducător*, CdB I, 298
răfrec,¹ *răfrăcătură*, CdB I, 298
a se rășchira, *rășchira*, CdB I, 298
răscumpăr, CdB I, 299
rubă, CdB I, 299
rumân CdB I, 299
sacalăș, (*săcalăș*), CdB I, 440
sahaidac, CdB I, 299
samă, ColTr 1883, 22—30
sangeac, CdB I, 241
să, CdB I, 299
sămărit, CdB I, 299
săpșoară, CdB I, 300
sărgiță, CdB I, 222
sălduș, CdB I, 255—6
săvâi, CdB I, 300; ColTr 1870, 4.
a se scarandivi, CdB I, 300
scovardă, CdB I, 300
scorni, ColTr 1883, 48—63
scumpăr, *scumpărătoriu*, CdB I, 301
sdreanță, CdB I, 442
sechiraș, CdB I, 440
selbezesc, CdB I, 301
semuesc, CdB I, 301
șgîria, CdB I, 442
sglăvoc, ColTr 1882, 374—375
sgripsor, /CCXXXIX/, 9
sire(a)p, CdB I, 140
slommu, CdB I, 302
sluga norodului, CdB I, 302
smărd, CdB I, 439
solzi CdB I, 302
sor, CdB I, 437
sof, CdB I, 437
spata, CdB I, 438, 303
sprîjin, CdB I, 415
sprinceană, Cd B I, 111, nota 2
stăvar, CdB I, 303
stimă, CdB I, 442
stîrni, ColTr 1883, 48—63
strachină, ColTr V 1874, 93
străc, CdB I, 303
străin, CdB I, 416
(călușei) striji, CdB I, 224

sturlubatec „Revista Nouă“,
 1890—1891, nr. 9—10, 331 ș.u.
surată, CdB I, 303
surupa, CdB I, 421
susai, CdB I, 303
a se svii, CdB I, 303
svineăță, CdB I, 440
șaizeci, *șaisute*, CdB I, 304
șchiau, /CCXXXIX/, 38, 41
șerb, CdB I, 441
șez, CdB I, 304
șirincă, CdB I, 223
șocrălat, CdB
șoltuz, CdB I, 133
șupesc, CdB I, 304
șugubeț, *șugubină*, ColTr 1882,
 612—619
talger, CdB I, 220
tămbar, CdB I, 305
tar, CdB I, 305
temelie, CdB I, 341
teslă, FltLit III, 67
tigăie, /LXVI/, 88—89
tiveană, CdB I, 305
tratapodu, CdB I, 217
trăbăcie, CdB I, 441
trămbiț, CdB I, 306
tretin, CdB I, 224
tolbă, CdB I, 305
tulbă, CdB I, 306
țarmure, *țarmuri*, CdB I, 306
țeară, *țeran*, CdB I, 306
țest, CdB I, 438
țintar, CdB I, 306
țifei, CdB I, 306
țoașe, CdB I, 256
fohă, CdB I, 306
fol, CdB I, 307
țucal /LXVI/, 88—89
urdin, CdB I, 307
urșinic, CdB I, 219
urzică, ColTr 1882, 547 ș.u.
usturoi, CdB I, 308
ușor, CdB I, 417
utură, CdB I, 309
văduu, *văduă*, CdB I, 310
vendecare, CdB I, 310
vergură, ColTr 1877, 83—89
viezure, CdB I, 310
vipt, CdB I, 311
vizetlean, CdB I, 437
vizionie, CdB I, 311
voinicame /CCXXXIX/, 5
vrîstă, *ibid.*, 5
zăbală, CdB I, 311
zăgan, CdB I, 311
zahar, CdB I, 444
zănatec „Revista Nouă“, 1890—
 1891, nr. 9—10, 389—390
zarba, CdB I, 223
zăvon, CdB I, 442
zechie, CdB I, 311
zer, CdB I, 442
zestre, CdB , supl. I, p. LIX,
 LXXX
zgarbură, CdB I, 312
zglavoc, v. *sglăvoc*
zglobiu, ColTr 1882, 245—249,
 487—490
zilesc, CdB I, 312

BIBLIOGRAFIA

Notă explicativă

Întocmirea unei bibliografii Hasdeu este foarte dificilă, dată fiind mulțimea lucrărilor și răspîndirea lor în cele mai neașteptate publicații. Singura bibliografie sistematică a operelor lui Hasdeu, cea a lui Mircea Eliade (52), nu e lipsită de omisiuni importante, cum a subliniat D. Murărașu (CCCX) și cum se poate constata chiar de la confruntarea primelor ei numere cu prezenta. Cît privește lucrările despre Hasdeu, ele n-au fost niciodată adunate într-o listă cît de puțin satisfăcătoare.

Prezenta bibliografie nu vrea să fie un inventar complet al operei lui Hasdeu, ci numai al lucrărilor lui *filologice și lingvistice*. În opera atît de multilaterală a lui Hasdeu, în care preocupările cele mai diverse se întîlnesc uneori în aceeași lucrare, este adesea imposibil de delimitat în mod strict filologia de alte domenii. Din această cauză bibliografia depășește cu mult filologia; ea conține, în plus, și lucrări ale lui Hasdeu cu interes autobiografic. Neputîndu-ne face iluzia exhaustivității, sperăm ca nimic din ceea ce este important să nu ne fi scăpat. Cît privește lucrările despre Hasdeu, am adunat tot ce se referea la opera lui filologică (ceea ce nu e, de altfel, prea mult) precum și studiile mai însemnate privind viața și activitatea lui, folosite în prezenta lucrare. O bibliografie Hasdeu completă rămîne opera viitorului.

Pentru a ușura trimiterile, indicăm lucrările lui Hasdeu cu cifre *romane*, aflate în paranteză, iar cele despre activitatea sa cu cifre *arabe*. Operele mai importante le indicăm cu următoarele prescurtări:

- CdB   *Cuvente den bătrâni* (v. *Bibliografia*, nr. CCXII)
EMR   *Etymologicum Magnum Romaniae* (CCLVIII)
DIstLRom *Din istoria limbii române* (CCXXXIX)
IstCrit   *Istoria critică a românilor* (CXLII)
PrLgv   *Principie de lingvistică* (= *Cuvente den bătrâni*, vol. III)
PrFilComp *Principie de filologie comparativă ario-europea* (CLXII)

Abrevierile pentru reviste se găsesc în *Lista publicațiilor conduse de Hasdeu*. La revistele paginate în continuare am notat, din economie de spațiu, numai anul și pagina, nu și numărul; acesta poate fi găsit totuși în bibliografie, care e strict cronologică.

PUBLICAȚII CONDUSE DE HASDEU *

- „Romania“, 1858 — 1859 (8 numere a câte 8 pagini),
18 nov. — 26 ian.
- FStRom „Foaia de istorie română“, 1859 (4 numere, total 64 p.),
FIstLit „Foița de istorie și literatură“, 1860, (5 numere) martie—
iulie.
- DMold „Din Moldova“, 1862—1863 (19 numere: tom I, nr. 1—6,
96 p., 1862; tom II, nr. 7—12, 104 p., 1863; tom III, nr.
13—19, 112 p., 1863). De la nr. 10 intitulată „Lumina“.
„Aghiuță“, foaie umoristică, satirică și critică, nov. 1863 —
mai 1864 (Hebdomadar, total 194 p.).
- ArhIst „Arhiva istorică a României“, tom I, partea 1, 1864—1865
(184 p.); partea 2, 1865 (192 p.); tom. II, 1865—1866
(176 p.); tom. III, 1867 (283 p.); tom. IV, 1868 (120 p.).
„Viitorul“—Бъдущност 1864 (ziar), director G. S. Racov-
sky, ulterior și Hasdeu (scris în română și bulgară).
„Satyrul“, febr. 1866 — iun. 1866 (revistă umoristică).
„Traian“, ziar politic, literar, științific și industrial. Apr.
1869 — febr. 1870 (anul I — 97 nr., 392 p.; anul II —
16 nr., 64 p.).

* Pentru revistele și ziarele la care Hasdeu doar a colaborat vezi mai jos, p. 60 — 61.

- FSR „Foaia Societății Românișmul“, apr. 1870 — aug. 1871
(anul I — 530 p.; anul II — 192 p.).
- CoITr „Columna lui Traian“, revistă pentru istorie, lingvistică
și psihologie populară, 1870—1876, 1882—1883 (anul
I — 62 nr.; II — 48 nr.; III — 34 nr.; IV — 14 nr.;
V — 9 nr.; VI — 3 nr.; VII — 12 nr.; următoarele vol. *idem*).
- RLitȘt „Revista literară și științifică“, febr.-mai 1876 (în cola-
borare cu dr. Dim. Brandza). Ultimele numere, contopite cu
„Revista contemporană“, se intitulează „Revista con-
temporană, literară și științifică“.
- ApNaț „Revista Nouă“, dec. 1887 — sept. 1895 (lunar).
„Apărarea națională“, 15 ian. 1900 — 9 febr. 1903 (zilnic).

LUCRĂRILE LUI B. P. HASDEU

- I *Etnografia. Vechile așezări romane-n Landomiria*, în „Romania“, 1858, nr. 2.
- II *Craiiul Marco în Țara Română. Cînticul popular*, în „Romania“, 1859, nr. 1, p. 7—8.
- III *Studiul limbelor romane*, în „Romania“, 1859, nr. 3, p. 23.
- IV *Cîntecul muntenei. Doină bănățeană*, în „Romania“ 1859, nr. 3, p. 24.
- V *Legislăciunea. Negoțul moldovan sub Alessandru Bunul*, în „Foaia de storiă română“, Iași, 1859, p. 3—9; 17—29; 33—39; 49—57.
- VI *Poezia naciunară. Grecoaicele, româncele și bulgăroai-
cele. Cîntec bulgar*, în „Foaia de storiă română“,
Iași 1859, p. 31—32.
- VII *Literatura storiei. Iohann Schieltberger și călătorile
sale în Răsăritul [sic!] în „Foaia de storiă română“*,
1859, p. 39—43, 57, 61.
- VIII *Analistica. Pomelnicul domnitorilor Moldovei de Mi-
tropolitul Dosotei*, în „Foaia de storiă română“,
1859, p. 43—48; 61—62.
- IX *Istoria*, în „Foița de istoriă și literatură“, 1860, nr. 1,
col. 1—2.